

Wczesnochrześcijańska sztuka, np. słynne Ukrzyżowanie Pana w portalu kościoła św. Sabiny w Rzymie (wczesny wiek V) i Chrystus Ukrzyżowany na słynnej londyńskiej „tablicy elfiej stópki” (wiek V), wykazują tak u Pana Jezusa, jak u obu łotrów owe „perezonia” — przepaski biodrowe. Także kopia Całunu w Chabéry wykazuje sporych rozmiarów przepaskę biodrową — „collodium”.

Także podczas biczowania Chrystus Pan miał z całą pewnością przepaskę na biodrach, jak udowadnia to z całą wyrazistością Całun. Fakt nagości Ciała Pana na Całunie jest także jednym z ważnych dowodów, choć jest ich tak wiele, autentyczności odbić Umęczonego Ciała Zbawiciela. I takim też pozostanie.

Rogoźno Wlkp

STANISŁAW WALISZEWSKI

R E C E N Z J E

M. F.-J. BUSS, *Die Missionspredigt des Apostels Paulus im Pisidischen Antiochien*. Analyse von Apg 13, 16—41 im Hinblick auf die literarische und thematische Einheit der Paulusrede. (Forschung zur Bibel 38), Stuttgart 1980, Katolisches Bibelwerk, ss. 170.

Książka Matthäusa F. J. Bussa OSB, którą zamierzamy przedstawić, jest pracą doktorską napisaną pod kierunkiem arbpa Carlo M. Martini SJ. i obronioną na Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie w roku 1976. Mowa Apostoła Pawła w Antiochii Pizydyjskiej jest jakby rozprawą z tak podstawowym tematem jego listów, jaki stanowi z pewnością problem „Izraela”. Autor ukazuje w swej pracy nowe chrześcijańsko-antiocheńskie wyznanie wiary Apostoła, które w swej treści zasadniczo nie różniło się od kerygmatu głoszonego przez pozostałych Apostołów; co więcej, niejako go pogłębiało i uzupełniało. Zatem jego praca stanowi analizę wszystkich najważniejszych elementów wyznania wiary Narodu Wybranego. W siedmiu rozdziałach omawia poszczególne części mowy Apostoła Pawła.

We „Wprowadzeniu” (11—18) Buss kreśli historyczno-krytyczny postępek badań nad Dz 13, 16—41. Przedstawia tu szczególną pozycję szkoły tybińskiej i ich przeciwników, następnie „Traditions- und formgeschichtliche” badania oraz plan i cel niniejszej pracy. Punktem wyjścia Autora jest py-

tanie: Czy i w jakiej mierze poszczególne wersety mowy antiocheńskiej zostały zintegrowane przez Redaktora jako literacka i tematyczna jedność?

W rozdziale pierwszym (19—31) Buss przedstawia dotychczasowe wyniki badań mowy Apostoła, jej metodyczne założenia, dyskusje na jej temat. Prezentuje m. in. stanowisko M. Dibeliusa, E. Schweizera, U. Wilckensa oraz W. Bowkera, jej zasadniczy schemat i ogniwa wiążące. Autor podkreśla „duchowość” mowy uzyskaną przez historyczny zwrot, spojrzenie wstecz Apostoła. Jest to tzw. „historiozbawcze Credo” (24).

Zdaniem Bussa „mowa Pawła zawiera pięć podstawowych pojęć-ogniwi. Są nimi wersety: 23. 26. 32. 33 i 38. Skupiają się one wokół sześciu kompozycyjnych elementów mowy, tj. wokół *epangelia*, *sotér*, *Israél*, *ho théos*, *toúto* oraz *égeiren*.

Drugi rozdział pracy (32—49) jest omówieniem Dz 13, 16b—23, jako historiozbawczego wprowadzenia do tematu kerygmatu o zbawieniu dokonującym się w Jezusie Chrystusie. Autor, idąc wyraźnie za myślą M. Dibeliusa, uważa ten fragment mowy za „czysto formalne przejęcie historycznego zarysu (Kompendium) z tradycji synagogalnej” (32). W takim też duchu omawiany fragment poddaje analizie egzegetycznej, której wynikiem jest teza, iż Dz 13, 16b—23 są prawną sytuacją rekapitulacji historii Izraela, jako jego *epangelia* (48n.).

W trzecim rozdziale Buss kreśli postać Jana Chrzciela w ramach Dobrej Nowiny (40—65), na podstawie Dz 13, 24—26. Autor omawia jego historiozbawczy stosunek do Jezusa. Słowa Jana użyte przez Pawła nabierają tu całkiem nowego historycznego i literackiego kontekstu. Analiza ww. 24—26 wskazuje na bezsporny fakt, iż historia Chrzciela jest częścią, i to bezpośrednią, historii samego Jezusa (64). Droga do Chrystusa prowadzi bowiem przez posługę i osobę Jana.

M. Buss w czwartym rozdziale swej pracy (66—81) analizuje tekst Dz 13, 27—31, tj. kerygmat o męce, śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa, który jest częścią składową wszystkich mów misyjnych tegoż Apostoła. Osoba Jezusa i Jego zbawcze dzieło jest niejako pra-wydarzeniem (Urereignis), na którym opiera się apostołskie głoszenie słowa. Dlatego też Autor w egzegezie tekstu podkreśla mocno jedność cierpienia i chwały zmartwychwstania oraz historyczny charakter religii objawienia.

Piąty rozdział (82—121) zawiera pewną próbę analizy użytych przez Pawła świadectw ST dotyczących zmartwychwstania Mesjasza. Fragment ten miał stanowić pierwotnie wczesnochrześcijański midrasz, zredagowany w jęz. hebrajskim dla polemiki z Żydami. Dopiero później Paweł włączył go do swego zasadniczego kerygmatu. Buss ukazuje soteriologiczne znaczenie użytych tekstów ST, przez co fakt zmartwychwstania Jezusa pojawia się jako trwały i uniwersalny zarazem dar zbawienia (Heilsgabe).

W rozdziałach: szóstym (122—141) oraz siódmym (142—151) Autor analizuje zakończenie mowy, tj. ww. 38—42, podkreślając przy tym końcowe przestrzeżenia skierowane przez Pawła pod adresem Żydów, pewien zwrot ku poganom oraz fakt, iż misję pogan (Heidenmission) umożliwiał i zakłada fakt zmartwychwstania, poprzez które Jezus stał się Zbawicielem o wymiarze uniwersalnym (140).

Po pobieżnej jedynie lekturze pracy M. Bussa, można z pewnością powiedzieć, iż stanowi ona dużą pomoc dla głębszego zrozumienia myśli św. Pawła, a w tym wypadku jego zasadniczej mowy misyjnej w Antiochii Pizydyjskiej. Stanowi ona pewien przyczynek do historii egzegezy tegoż tekstu. Zwięzłość i przejrzystość układu pracy, myśli oraz analizy egzegetycznej, swobodne korzystanie z licznych źródeł, pewna doza krytycyzmu wobec ich przesłanek, a co najważniejsze, swoista synteza Autora, czyni pracę M. Bussa dojrzałą i godną uwagi.